

Inkomstjämlighet i Sverige 1990–2021

Trender och förklaringar

Arizo Karimi

Charlotte Lucke

Mårten Palme

Inkomstjämlighet i Sverige 1990–2021^a

Trender och förklaringar

av

Arizo Karimi^b, Charlotte Lucke^c och Mårten Palme^d

2025-11-17

Sammanfattning

Denna rapport dokumenterar hur ojämlikheten i hushållens disponibla inkomster har förändrats i Sverige under perioden 1990–2021. Vi finner att inkomstjämligheten otvetydigt har ökat. Mätt med Gini-koefficienten ökade ojämlikheten från cirka 0,19 till nästan 0,30 i slutet av 2020. Vi analyserar sedan bakgrunden till denna förändring genom att mäta betydelsen av den totala inkomstfördelningen: lönefördelningen, fördelningen av arbetstimmar, kapitalinkomster, inkomstskillnader mellan personer som deltar och inte deltar på arbetsmarknaden, omfördelning av inkomster genom inkomstskatter och bidrag samt slutligen effekten av ökad invandring till Sverige.

^a Denna rapport är en svensk sammanfattning och översättning av: Karimi m.fl. (2024). Vi vill tacka seminariedeltagare på IFAU samt Lisa Laun för värdefulla kommentarer på innehållet i denna artikel.

^b Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet, Uppsala Center for Labor Studies (UCLS), och IFAU. E-post: arizo.karimi@nek.uu.se.

^c Nationalekonomiska institutionen, Stockholms universitet. E-post: charlotte.lucke@su.se.

^d Nationalekonomiska institutionen, Stockholms universitet, IFS, och IZA. E-post: marten.palme@su.se.

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Datakällor	4
3	Resultat	7
3.1	Förändringar i den totala fördelningen av disponibel inkomst	7
3.2	Förändringar i fördelningen av arbetsinkomster	9
3.3	Kapitalinkomsternas betydelse	14
3.4	Trygghetssystemens roll och hushållens situation utan inkomst från arbete	16
3.5	Omfördelning av inkomster	19
3.6	Ökad invandring och inkomstskillnader	21
4	Slutsatser	23
	Referenser	25

1 Inledning

I internationella jämförelser (se t.ex. Roine och Waldenström, 2008; Morelli m.fl., 2015) framstår Sverige runt 1980 som ett av de mest jämlika samhällena bland höginkomstländer. Sedan dess har dock OECD:s analyser visat att inkomstskillnaderna i Sverige har ökat snabbare än i de flesta andra länder (se Pareliussen m.fl., 2018). Det finns olika uppfattningar om de bakomliggande orsakerna till de ökade inkomstskillnaderna i Sverige och om hur stora de är.¹ Följande fem fakta om bakgrunden till förändringen har framkommit i den tidigare litteraturen:

1. Lönespridningen har varit anmärkningsvärt stabil sedan början av 2000-talet. Inte ens topplönerna har ökat snabbare än andra delar av fördelningen, vilket de har gjort i många andra länder (se bland annat Friedrich m.fl., 2022).
2. Kapitalinkomster har bidragit avsevärt till de ökade inkomstskillnaderna, även om behandlingen av realiserade kapitalvinster när dessa mäts är viktig för den uppskattade storleken på dessa förändringar (se t.ex. Hammar m.fl., 2021; Björklund och Waldenström, 2022; Roine, 2024). Omvandlingen av inkomster från arbete till mer skattegynnade kapitalinkomster i små företag kan också ha viss betydelse i detta sammanhang (se t.ex. Roine, 2023).
3. Lägre ersättningsnivåer i inkomstförsäkringsprogrammen, främst till följd av indexeringen av ersättningstaken i sjukpenningförsäkringen (SI), arbetslöshetsförsäkringen (UI) och sjukförsäkringen (DI), har minskat låginkomsttagarnas disponibla inkomster och ökat ojämlikheten i den nedre delen av inkomstfördelningen (se Friedrich m.fl., 2022).
4. De många förändringarna av inkomstskatterna – ändringar av de högsta marginalskatterna samt förmögenhets-, fastighets-, gåvo- och arvsskatter och införandet av jobbskatteavdrag – har endast haft små effekter på den totala inkomstskillnaden, även om de flesta av dessa förändringar har gynnat den övre delen av inkomstfördelningen (Roine, 2023).
5. Den ökade invandringen till Sverige under de senaste åren har endast haft små effekter på inkomstskillnaderna (se Robling och Pareliussen, 2018).

I den här rapporten beskriver vi utvecklingen av ojämlikheten i disponibel inkomst under perioden 1990 – 2021 med hjälp av longitudinella registerdata på individnivå, inklusive hushållskopplingar.² Syftet med rapporten är att gå till-

¹ I en nyligen utgiven bok (Roine, 2023) ges en uttömmande översikt av forskningsfältet och olika tolkningar av utvecklingen.

² Vi använder ett mått på ekvivalerad disponibel inkomst, vilket innebär att summan av inkomster i ett hushåll delas med antalet personer i hushållet, viktat beroende på om de är barn eller vuxna.

baka till de fem faktorer som anges ovan om bakgrunden till den ökade inkomstskillnaden, för att bedöma den relativa betydelsen av var och en av dessa punkter för den övergripande utvecklingen. Vi bidrar också till kunskaperna om svensk ojämlikhet genom att systematiskt sortera ut hur mycket av ökningen i ojämlikhet som beror på ökade skillnader *mellan* befolkningsgrupper och hur mycket som beror på ökade skillnader *inom* grupper.

Resultaten från vår empiriska analys tyder på att det har skett en jämförelsevis kraftig ökning av ojämlikheten i hushållens ekvivalerade disponibla inkomster: Gini-koefficienten har förändrats från cirka 0,19 år 1990 till nästan 0,3 år 2020, vilket är en ökning med nästan 60 procent. Våra resultat tyder vidare på att två faktorer – fördelningen av kapitalinkomster (se t.ex. Björklund och Waldenström, 2021) och lägre inkomster för personer utanför arbetskraften (se Friedrich m.fl., 2022) – har bidragit till utvecklingen mot en mer ojämlik fördelning av den disponibla inkomsten i Sverige under den studerade perioden. Resultaten visar också att tre andra potentiella faktorer – fördelningen av löner och arbetsinkomster, inkomstomfördelning från statliga skatter och bidragsprogram samt ökad invandring till Sverige – har spelat en mer blygsam roll i denna utveckling.

Resten av rapporten är upplagd på följande sätt. I avsnitt 2 beskriver vi data. I avsnitt 3 presenteras resultaten, som är indelade i sex underavsnitt. I avsnitt 3.1 beskrivs förändringen i den totala inkomstojämlikheten 1990–2021. I avsnitten 3.2 och 3.3 beskrivs utvecklingen av fördelningen av de två huvudkomponenterna i hushållens marknadsinkomster: inkomster från arbete respektive kapital. I de två följande avsnitten, 3.4 och 3.5, ges en översikt över förändringarna i omfördelningen från offentliga transfereringar och inkomstskatter. Först analyserar vi, vilket vi nämnde ovan, i vilken utsträckning förändringen i den totala ojämlikheten kan hänföras till förändringar inom eller mellan gruppen hushåll som helt och hållet omfattas av inkomstförsäkringsprogram och de som får inkomst från arbete. För det andra mäter vi förändringar i omfördelningen från inkomstskatter samt barn- och bostadsbidrag. Slutligen, i avsnitt 3.6, visar vi några resultat om den ökade migrationens roll för de dokumenterade förändringarna i inkomstskillnader under den studerade perioden. Vi avslutar med en sammanfattning i avsnitt 4.

2 Datakällor

Vi använder registerdata på individnivå från flera källor, som tillhandahålls och underhålls av Statistiska centralbyrån. Våra analyser baseras på två huvudurval. Det första urvalet omfattar hela den svenska befolkningen i åldrarna 16–64 år, för åren 1990–2021. Det är baserat på den longitudinella integrationsdatabasen

för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier (LISA) och innehåller flera inkomstmått, såsom bruttoinkomst, disponibel inkomst och kapitalinkomst. Vi slår samman dessa data på individnivå med ett matchat arbetsgivar- och arbetstagarregister (*Jobbregistret*), som innehåller totalpopulationen av alla anställningar med arbetsplatser i privat och offentlig sektor, icke-statliga organisationer samt egenföretagande. För huvudanalysen begränsar vi urvalet till åldrarna 25–60 år för att fokusera på befolkningen i arbetsför ålder. Uppgifter om familjekopplingar och det exakta antalet barn kommer från *Flergenerationsregistret*, som kopplar alla individer i Sverige till deras biologiska föräldrar, med information om deras födelseår.

Det andra urvalet baseras på *Lönestrukturstatistiken*, som samlas in av Medlingsinstitutet och upprätthålls av Statistiska centralbyrån, och som innehåller uppgifter om heltidsekvivalent månadslön samt och avtalad tjänsteomfattning för totalpopulationen av arbetsplatser inom offentlig sektor och för cirka 50 procent av den privata sektorn³, för perioden 1985–2021. För att få en approximation av faktiskt arbetade timmar dividerar vi årsinkomsten med lönen. Vi använder flera olika inkomstmått och uttrycker genomgående alla monetära värden i 2019 års priser (SEK). För vissa inkomstmått beräknar vi ekvivalerad hushållsinkomst för att ta hänsyn till skillnader i hushållsstorlek med hjälp av OECD:s modifierade skala. Skalningsfaktorn erhålls genom att lägga till vikterna för alla hushållsmedlemmar. Den första vuxna personen i hushållet får vikten 1, alla andra hushållsmedlemmar som är 14 år eller äldre får vikten 0,5 och alla barn under 14 år får vikten 0,3. Vi använder SCB:s familjedefinition och kombinerar den med data från Flergenerationsregistret för att ge rätt vikter till barn över och under 14 år.

De viktigaste egenskaperna hos våra inkomstmått är följande:

1. Lönerna rapporteras av arbetsgivarna och hämtas från lönestrukturstatistiken och mäter månadsinkomsten från arbete motsvarande heltid.
2. Individuell beskattad arbetsinkomst hämtas från LISA och mäter beskattad årsinkomst från arbetsinkomster. Det används endast för undergruppen av individer med förvärvsarbete, exklusive egenföretagare.
3. Hushållens marknadsmässiga bruttoinkomst är summan av individuella marknadsmässiga bruttoinkomster, skattepliktiga förmåner och kapitalinkomster för alla hushållsmedlemmar, utjämnad efter hushållets storlek.
4. Hushållens disponibla inkomst bygger på ett mått på individuell disponibel inkomst från LISA, som inkluderar arbetsinkomster, kapitalinkomster (både

³ Detta urval är inte helt representativt, särskilt inte när det gäller oregelbunden anställning. De angivna vikterna korregerar inte för detta och vi tillämpar dem därför inte.

positiva och negativa) och alla transfereringar från staten och drar av alla skatter. För att få fram hushållens mått på disponibel inkomst summerar vi den individuella disponibla inkomsten för alla hushållsmedlemmar och delar upp den efter hushållsstorlek.

5. Kapitalinkomster efter skatt hämtas från LISA och inkluderar inkomster från utdelningar, hyror, kapitalvinster och negativa kapitalinkomster, som i de flesta fall härrör från bolån. Det är alltså endast de skattepliktiga delarna av kapitalinkomsterna som ingår.
6. Hushållens disponibla inkomst utan kapitalinkomst skapas genom att subtrahera kapitalinkomsten efter skatt från hushållens disponibla inkomst.

Sammanfattande statistik för inkomstkomponenterna och deras källa och tillgänglighet finns i Tabell 1

Tabell 1 Beskrivande statistik

Datakälla	Variabler	Medelvärde	Std avvikelse	N	År
LISA	Årlig arbetsinkomst	247 212	60	138 391 944	1985–2021
	Årlig inkomst av närings- verksamhet	123 150	64	9 325 928	1985–2021
	Årlig disponibel inkomst	287 949	19	135 045 798	1990–2021
	Årliga skattepliktiga förmåner	62 230	7	72 177 887	1990–2021
	Årlig kapitalinkomst	7 358	87	118 579 631	1991–2021
Lönestrukturst statistik	Månadslön	28 460	2	69 113 561	1985–2021
	Ungefärliga timmar	0.920	0.0	69 062 643	1985–2021

Not: Resultatmått uttryckta i 2018 års SEK. Lönestruktur ej justerad för viktning.

Trenderna för ojämlikhet analyseras för män och kvinnor separat och för olika utbildningsgrupper. Vi följer ISCED 2011:s definition av utbildningsgrupper, vilket resulterar i en grupp utan gymnasieexamen (kategori 0–2), en grupp med gymnasieexamen (kategori 3–5) och en grupp med universitetsutbildning (kategori 6 och högre). Det finns en liten förändring i nivåerna år 2000, som härrör från en förändring i rapporteringen av utbildningskategorier.

3 Resultat

3.1 Förändringar i den totala fördelningen av disponibel inkomst

Figur 1 visar utvecklingen av ojämlikheten i hushållens ekvivalerade disponibla inkomster i Sverige mellan 1990 och 2021. Figur 1 (a) visar utvecklingen för de separata skattningarna av Gini-koefficienterna för varje år. Den heldragna linjen visar skattningarna när vi har inkluderat all data och den streckade linjen för en 99-procentig winsorisering av data.⁴ Figur 1 (b) visar motsvarande resultat för percentilkvoterna 90:10, 90:50, 50:10 och 99:50.

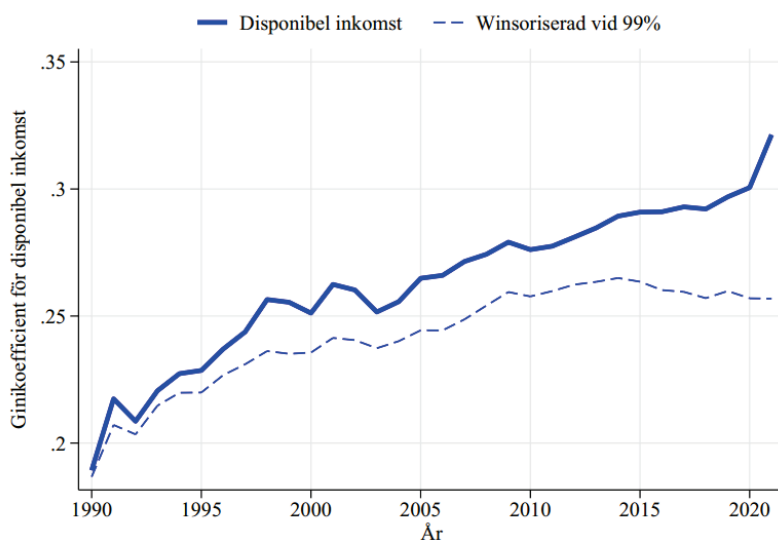
Både skattningarna av Gini-koefficienten och 90:10-måtten på den totala ojämlikheten ger en entydig bild av en kontinuerlig ökning av inkomstskillnaderna under den studerade perioden. Gini-koefficienten ökar från en nivå runt 0,19 till nästan 0,3 från 1990 till 2020 (dvs. en ökning med nästan 60 procent). Skillnaden mellan den streckade och den heldragna linjen i panel (a) visar att nästan 40 procent av förändringen kan hänföras till förändringar i den procent av hushållen som har de högsta ekvivalerade disponibla inkomsterna: den 100:e percentilgruppen. Gini-koefficienten inklusive den översta percentilen ökade särskilt kraftigt under 2021, medan samma inkomstfördelningsmått där den översta percentilen exkluderats knappt ändrade sig alls. En trolig förklaring till det observerade resultatet är ovanligt höga bostadspriser, och följaktligen höga reavinster vid bostadsförsäljningar, under pandemin.

Ojämlikhetsmåttet 90:10 i panel (b) ökar från 2,3 år 1990 till 3,5 år 2021, vilket motsvarar en mindre procentuell ökning än den som mäts med Gini. Med 90:50- och 50:10-skattningarna kan vi dela upp den totala förändringen i en del som hänförs till den övre delen av inkomstfördelningen – skillnaden mellan den 90:e och den 50:e percentilen – respektive en del som hänförs till den nedre delen. Resultaten visar att den totala förändringen i inkomstojämlikhet som visas av förändringen i 90:10-måttet kan hänföras till den nedre delen av inkomstfördelningen. Detta kan delvis bero på en minskning av realinkomsterna under finanskrisen (Björklund och Waldenström, 2021), och delvis på grund av minskade förmåner för låginkomsttagare (Friedrich m.fl., 2022).

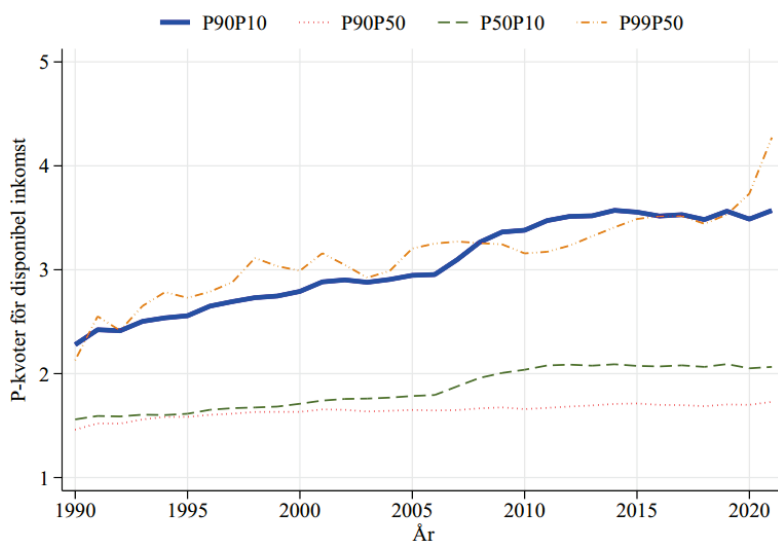
Slutligen visar diagrammet för utvecklingen av 99:50-kvoten jämfört med 90:50-kvoten – tillsammans med skillnaden vi visade mellan utvecklingen för Gini-koefficienten för hela populationen jämfört med när den översta percentilen i inkomstfördelningen utesluts – att inkomstfördelningen har ändrat form mot att ha en längre högersvans.

⁴ I detta förfarande omvandlas data i den 100:e percentilgruppen till värdet vid den 99:e percentilen.

Figur 1 Utvecklingen av ojämlikhet i hushållens disponibla inkomster 1990–2021. Gini-koefficienten samt olika percentilkvoter

(a) Gini-koefficienter

(b) Percentilkvoter

Not: Data omfattar hela den svenska befolkningen i åldern 25–60 år, det vill säga anställda, egenföretagare och hushåll utan förvärsarbete. Vi använder Statistiska centralbyråns definition av individuell disponibel inkomst, vilken inkluderar kapitalinkomster. Kapitalinkomster mellan 1993 och 2019 har jämnats ut med ett 5-årigt glidande medelvärde. Hushållsinkomst har hämtats från Statistiska centralbyråns familjedefinition. OECD:s ekvivalensskala har tillämpats.

3.2 Förändringar i fördelningen av arbetsinkomster

Den viktigaste komponenten i den disponibla inkomsten är inkomst från förvärvsarbete. Jämfört med de flesta andra länder har Sverige en historia av mycket hög facklig organisationsgrad och en hög grad av centraliserade löneförhandlingar, som fastställdes i ett avtal redan 1938 (*Saltsjöbadsavtalet*) mellan LO och SAF.⁵ De egalitära ambitionerna om starka och samordnade fackföreningars ”solidariska lönepolitik” i kombination med en stor expansion av den offentliga sektorn ledde till en mycket stark lönekompression som nådde sin kulmen 1983 när de helt centraliserade löneförhandlingarna frångicks (se Hibbs, 1993). Sedan dess har det förekommit löneförhandlingar på branschnivå.

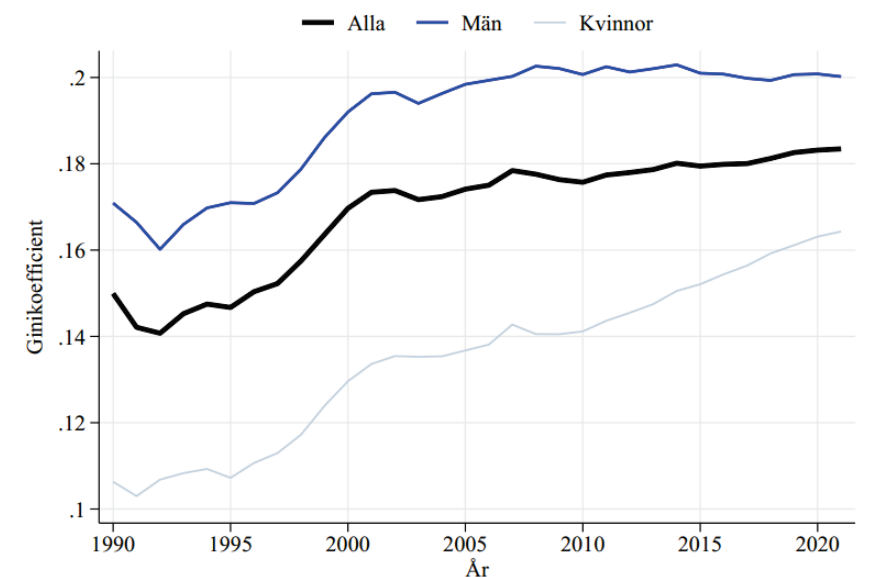
Även om den fackliga organisationsgraden i Sverige är bland de högsta i världen har det skett en minskning av den fackliga organisationsgraden mätt i arbetskraftsundersökningarna (Kjellberg, 2023). År 1990 var organisationsgraden 90 procent och år 2020 var motsvarande siffra 69 procent. Cirka 90 procent av arbetsmarknaden omfattas fortfarande av kollektivavtal (Kjellberg, 2023). Löneförhandlingarna på arbetsplatsnivå får dock en allt större roll inom kollektivavtalen (Forslund m.fl., 2012).

Figur 2 visar utvecklingen av lönespridningen under perioden 1990–2021 för män och kvinnor separat och tillsammans. Panel (a) visar utvecklingen för Gini-koefficienten och panel (b) percentilförhållandena 90:10 och 50:10 för dessa grupper. Data hämtas från urvalet i lönestrukturstatistiken. Vi fokuserar på den sysselsatta befolkningen och begränsar därför urvalet till åldersgruppen 25–60 år.

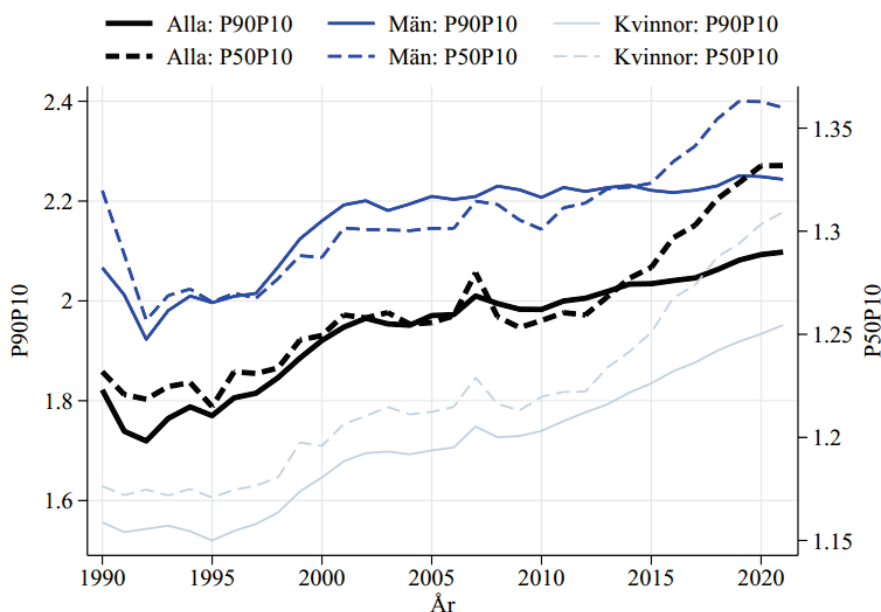
När det gäller utvecklingen av förändringar i löneskillnaderna för män visar Figur 2 (a) en liten ökning av ojämlikheten 1990–2002 och mycket små förändringar sedan dess. Figur 2 (b) visar dessutom en markant förändring i ojämlikheten i den nedre delen av fördelningen, mätt med 50:10-kvoten, sedan 2013. För kvinnor visar båda panelerna en mycket lägre nivå av löneojämlikhet, men samtidigt en kontinuerlig ökning av ojämlikheten och en konvergens till nivåerna bland männen under hela den studerade perioden.

⁵ Se Lundberg (1985) eller Edin och Holmlund (1995) för omfattande översikter av löneförhandlingarnas historia i Sverige.

Figur 2 Utvecklingen av ojämlikhet i arbetsinkomster i Sverige 1990–2021. Gini-koefficienten samt olika percentilkvoter

(a) Gini-koefficienter

(b) Percentilkvoter

Not: Data hämtad från urvalet i lönestrukturstatistiken. Individdata för åldersgruppen 25–60 år. Icke sysselsatta och egenföretagare är exkluderade från urvalet.

I Figur 3 visas utvecklingen av ojämlikheten i beskattningsbara arbetsinkomster. Panel (a) visar återigen utvecklingen för Gini-koefficienten och panel (b) för percentilkvoterna. Data för resultaten som visas i Figur 3 hämtas från inkomst-deklarationer och ingår i LISA-registret. För att säkerställa jämförbarhet med de resultat som visas i Figur 2 använder vi samma urval som i lönestrukturstatistiken. För att titta på hur toppinkomsterna har bidragit till utvecklingen av inkomstskillnaderna har vi lagt till grafer för 99:50-percentilkvoterna.

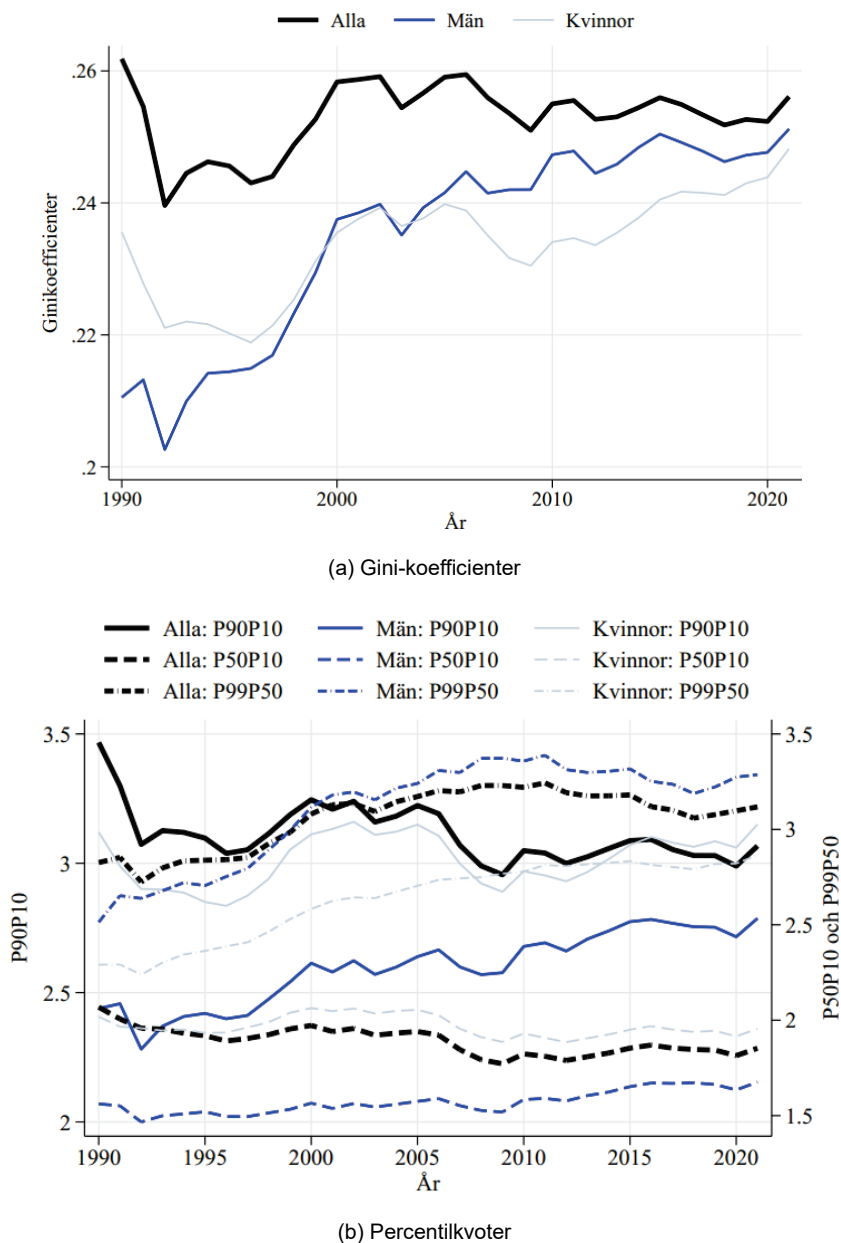
För män visar resultaten i Figur 3 en liknande utveckling som i Figur 2, även om det, till skillnad från resultaten i Figur 2, finns en liten ökning av den totala ojämlikheten även under den senare delen av den undersökta perioden. När det gäller lönerna verkar den lilla ökningen av löneskillnaderna bero på den nedre delen av fördelningen, mätt med 50:10-kvoten. Det är kanske förvånande att det är mycket små förändringar i 99:50-kvoten sedan år 2000. För kvinnor är det en mindre ökning av ojämlikheten jämfört med den för löner som visas i Figur 2. Till skillnad från för männen verkar den ökade ojämlikheten främst vara hänförlig till den övre delen av fördelningen, mätt med 99:50-kvoten.

Den största skillnaden mellan lönekvoten och arbetsinkomsten är att arbetstimmarna ingår i det senare måttet. För att få en mer fullständig bakgrund till skillnaderna mellan Figur 2 och Figur 3 dividerar vi därför helt enkelt arbetsinkomstmåttet med lönekostnadsmåttet för att få ett arbetstidsmått.

Figur 4 visar utvecklingen av ojämlikheten i vårt mått på arbetstid. Återigen visar panel (a) resultaten för Gini-måttet och panel (b) de tre olika percentilkvoterna. För hela befolkningen visar resultaten i panel (a) entydigt en minskning av ojämlikheten i arbetstimmar och panel (b) visar att förändringen kan hänföras till den nedre delen av fördelningen mätt med 50:10-kvoten. Figur 4 visar också att minskningen av ojämlikheten i arbetstid helt tillskrivs kvinnor i arbetskraften. För männen finns ingen långsiktig förändring. Panel (b) visar slutligen att förändringen tillskrivs låginkomsttagarkvinnor mätt med 50:10-kvoten.

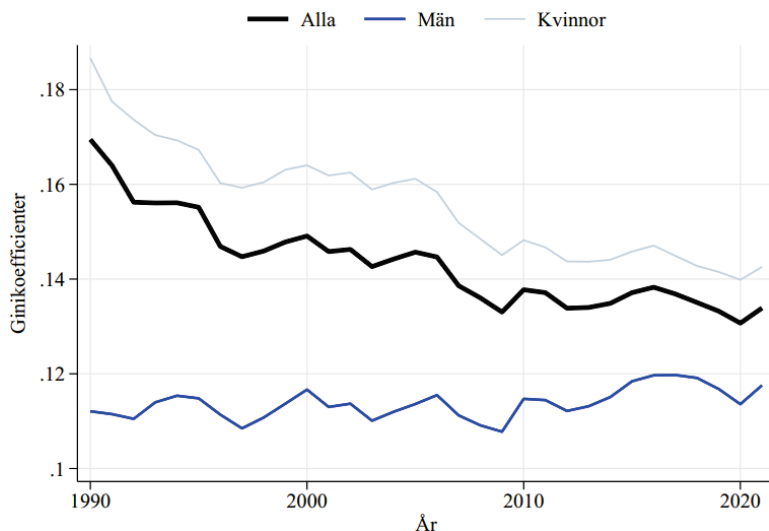
Dessa uppskattningar innebär dock en underskattning av kompressionen av ojämlikhet i timmar, eftersom de baseras på den arbetande befolkningen och därmed ignorerar den omfattande ökningen i arbetskraftsdeltagandet, som kommer att analyseras i avsnitt 3.4. Friedrich m.fl. (2022) framhåller t.ex. att en generell ökning av antalet stabila jobb och en minskning av antalet tillfälliga arbetslöshetsperioder är avgörande för den minskade spridningen i antalet arbetade timmar per år.

Figur 3 Utvecklingen av ojämlikhet i individuell beskattad arbetsinkomst i Sverige 1990–2021. Gini-koefficienten samt olika percentilkvoter

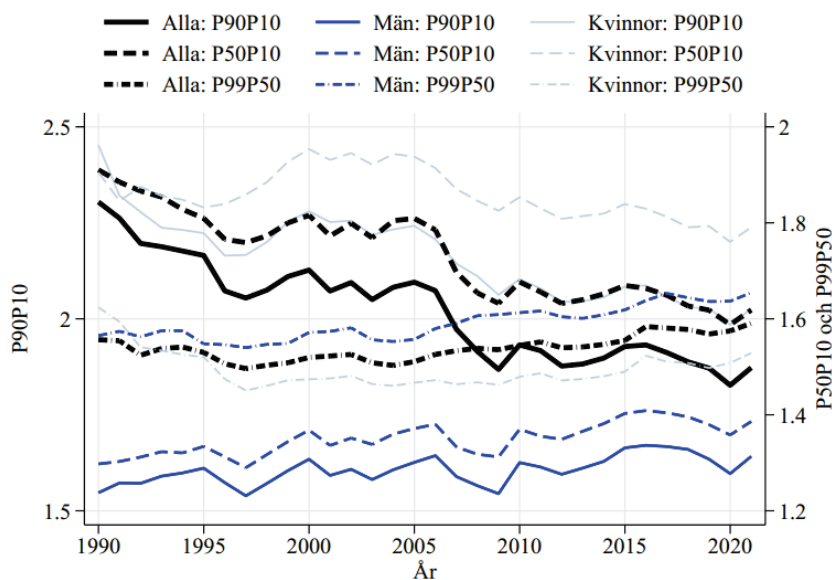

Not: Data hämtad från LISA-databasen, men urval från lönestrukturstatistiken. Individdata för åldersgruppen 25–60 år. Icke sysselsatta och egenföretagare är exkluderade.

Figur 4 Utvecklingen av ojämlikhet i faktiska arbetade timmar i Sverige 1990–2021. Gini-koefficienter samt olika percentilkvoter

(a) Gini-koefficienter

(b) Percentilkvoter

Not: Data hämtad från LISA-databasen, men baserad på ett urval från lönestrukturstatistiken. Individ-data för åldersgruppen 25–60 år. Icke sysselsatta och egenföretagare är exkluderade.

3.3 Kapitalinkomsternas betydelse

Förutom inkomster från arbete är kapitalinkomster en viktig del av hushållens disponibla inkomster. För en överblick av vilken roll denna inkomstkompont spelar för den totala förändringen i hushållens disponibla inkomst visar Figur 5 (a) utvecklingen av Gini-koefficienten när vi exkluderar kapitalinkomster från hushållens disponibla inkomster, tillsammans med utvecklingen av hushållens totala disponibla inkomster (vilket är samma som i Figur 1 (a)).

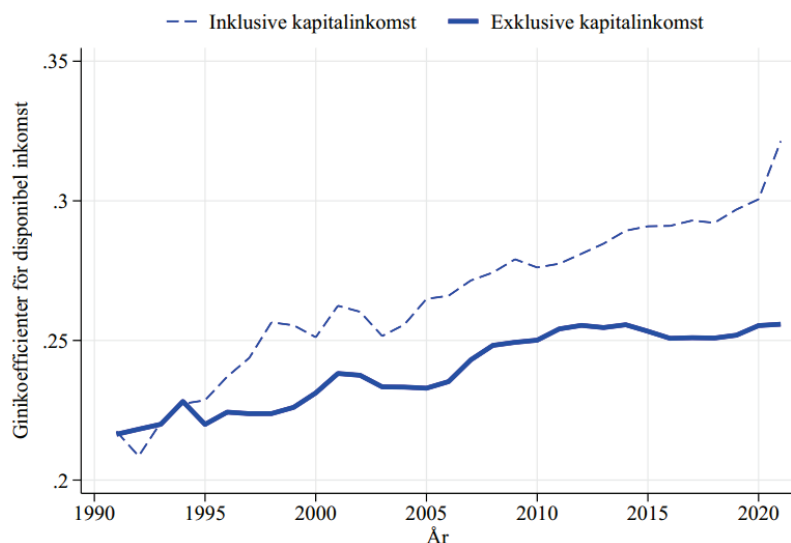
Som vi förklarade i avsnitt 2, omfattar kapitalinkomster inkomster från utdelningar, hyror, kapitalvinster och negativa kapitalinkomster, som i de flesta fall härrör från bolån. Det går inte att separat mäta effekten av kapitalvinster i våra data. Med hjälp av olika datakällor uppskattar dock Roine (2024) att realiserade kapitalvinster står för ungefär hälften av skillnaden mellan Gini-koefficienterna för inkomstmåttan när kapitalinkomster inkluderas respektive exkluderas.

Figur 5 (a) visar att kapitalinkomsterna verkar vara viktiga både för den uppmätta nivån på inkomstskillnaderna och för de ökade inkomstskillnaderna under perioden 1991–2021. I början av 1990-talet är det ingen större skillnad mellan Gini-skattningarna, oavsett om vi inkluderar kapitalinkomster eller inte. I slutet av perioden, 2020 och 2021, finns det ett gap på 0,05 respektive 0,07 i Gini-koefficienterna eftersom den disponibla inkomsten inklusive kapitalinkomster blev mer ojämlik med början 1995.

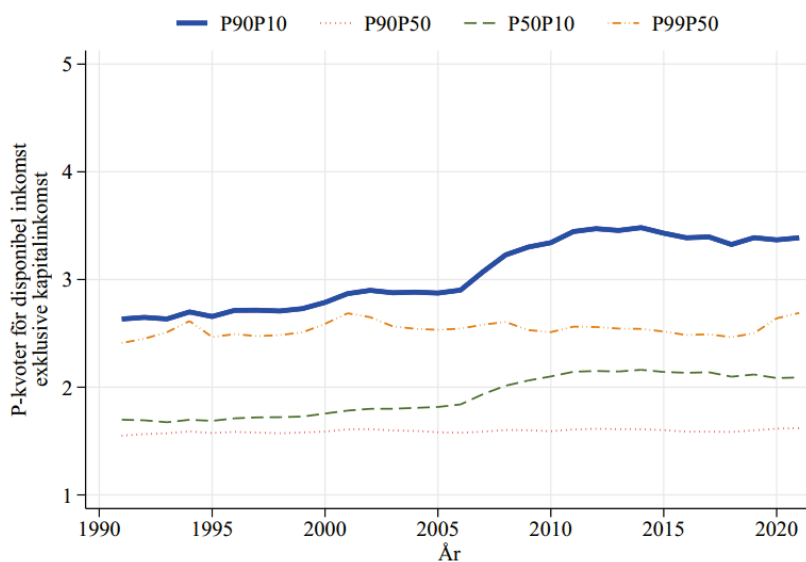
I Figur 5 (b) visas percentilkvoterna för inkomstbegreppet där vi har exkluderat kapitalinkomsterna från hushållens disponibla inkomster. Om man jämför dessa resultat med de som visas Figur 1 (b) för disponibla inkomster, när kapitalinkomster inkluderas, är en slående skillnad att det är mycket mindre förändring i 99:50-kvoten. Detta tyder på att förändringen i toppinkomsterna beror på förändringar i fördelningen av kapitalinkomster. Resultaten i Figur 5 (b) är återigen förenliga med det faktum att den huvudsakliga förändringen i disponibla inkomster kan hänföras till den nedre delen av inkomstfördelningen, vilket illustreras av 50:10-kvoten.

Den ökande ojämlikheten i kapitalinkomster förklaras ofta av den alltmer ojämlika bostadsmarknaden i Sverige, där priserna på lägenheter som ägs av den övre delen av fördelningen ökade relativt sett mer och banksparandet blev mer skevt. En stor del av denna ökning skedde under och efter finanskrisen 2007–2008 (Lundberg och Waldenström, 2018).

Figur 5 Kapitalinkomstens roll för utvecklingen av inkomstjämligheten i Sverige 1990–2021. Gini-koefficienter och percentilkvoter

(a) Gini-koefficienter

(b) Percentilkvoter

Not: Data inkluderar hela den svenska befolkningen i åldern 25–60 år, det vill säga anställda, egenföretagare och icke-arbetande hushåll. Statistiska centralbyråns definition av individuell disponibel inkomst används, vilket inkluderar kapitalinkomster. Kapitalinkomster mellan 1993 och 2019 har jämnats ut med ett femårigt rullande medelvärde. Separata data om kapitalinkomster finns från 1991. Hushållsinkomst hämtas från Statistiska centralbyråns familjedefinition. OECD-ekvivalensskala har tillämpats.

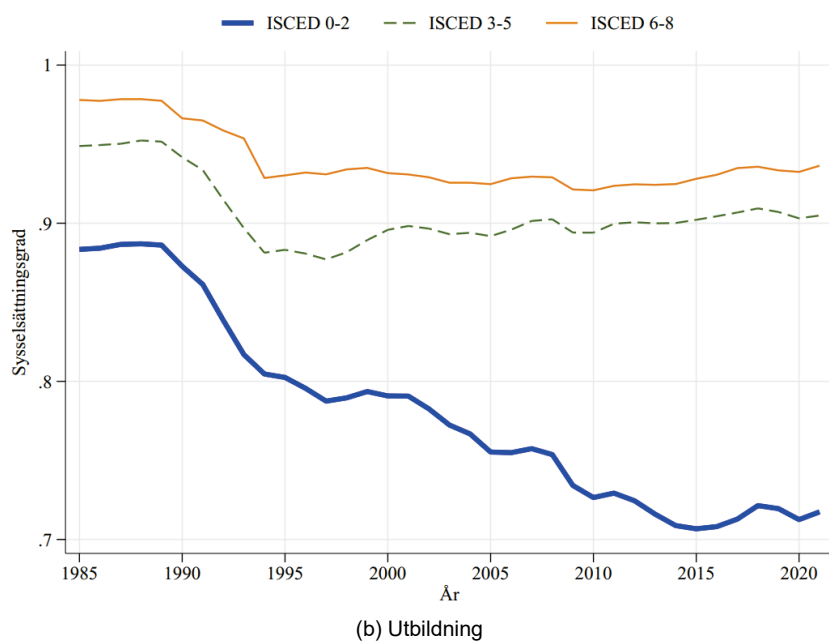
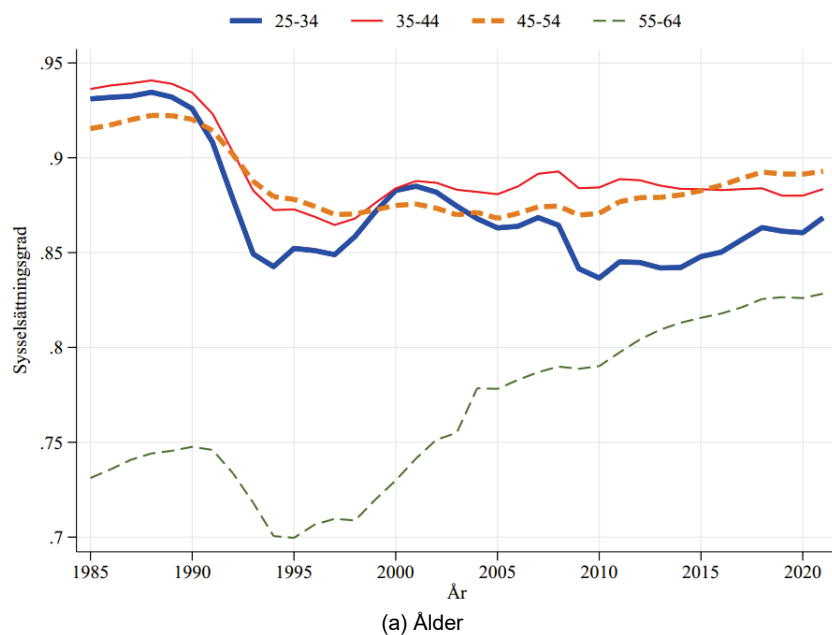
3.4 Trygghetssystemens roll och hushållens situation utan inkomst från arbete

Arbetskraftens sammansättning har förändrats avsevärt under den period som studeras i denna rapport. Eftersom icke-arbetande i genomsnitt har lägre disponibla inkomster än arbetande kommer de demografiska och socio-ekonomiska egenskaperna hos denna grupp, liksom ersättningsnivåerna i socialförsäkringarna, att påverka den totala inkomstfördelningen (Blundell m.fl., 2007).

Figur 6 (a) visar hur sysselsättningen har förändrats i olika åldersgrupper för män respektive kvinnor. I början av perioden, från 1985 till slutet av 1990-talet, minskade sysselsättningen i alla åldersgrupper till följd av den ekonomiska krisen i början av 1990-talet. Sedan dess har det skett en kontinuerlig ökning av sysselsättningen i åldersgruppen 55–64 år (Laun och Palme, 2023), medan sysselsättningen i åldersgrupperna 25–54 år har varit jämförelsevis låg sedan slutet av 1990-talet.

Det har skett en ännu starkare förändring av sysselsättningsgraden i grupper med olika utbildningsnivå. Figur 6 (b) visar att sysselsättningsgraden bland lågutbildade har minskat från cirka 89 procent i början av perioden till cirka 70 procent i slutet av perioden, medan den har legat kvar över 90 procent för högutbildade under hela perioden 1985–2021.

Figur 6 Utvecklingen av sysselsättningen

Not: Data inkluderar hela den svenska befolkningen i åldern 25–64 år. Sysselsättnings-indikatorn baseras på att ha en anställningsperiod registrerad i det populationsomfattande Anställningsregistret.

Ersättningsnivåerna i sjukersättning, sjukpenningen och arbetslöshetsförsäkringen (a-kassan) har minskat under de senaste decennierna (Friedrich m.fl., 2022), främst på grund av att taken i dessa program inte har följt real-lönernas tillväxttakt, som för sjukersättning och sjukpenningen, eller ens förändringar i konsumentprisindex, som för arbetslöshetsförsäkringen.

För att studera den kombinerade effekten av dessa förändringar på inkomstskillnaderna delar vi upp den totala ojämlikheten i olika befolkningsgrupper,⁶ och studerar skillnaden mellan gruppen av hushåll som har inkomst från arbete, respektive gruppen av hushåll som definieras genom att de saknar inkomst från arbete.

Som inkomstfördelningsmått använder vi den genomsnittliga logaritmiska variationen I_0 . Fördelen med detta mått jämfört med t.ex. Gini-koefficienten och de olika percentilkvoterna, som vi använt i den övriga analysen i denna rapport, är att den enkelt kan dekomponeras mellan olika grupper i populationen. I_0 definieras som:

$$I_0 = \frac{1}{n} \sum_i \frac{\mu}{y_i},$$

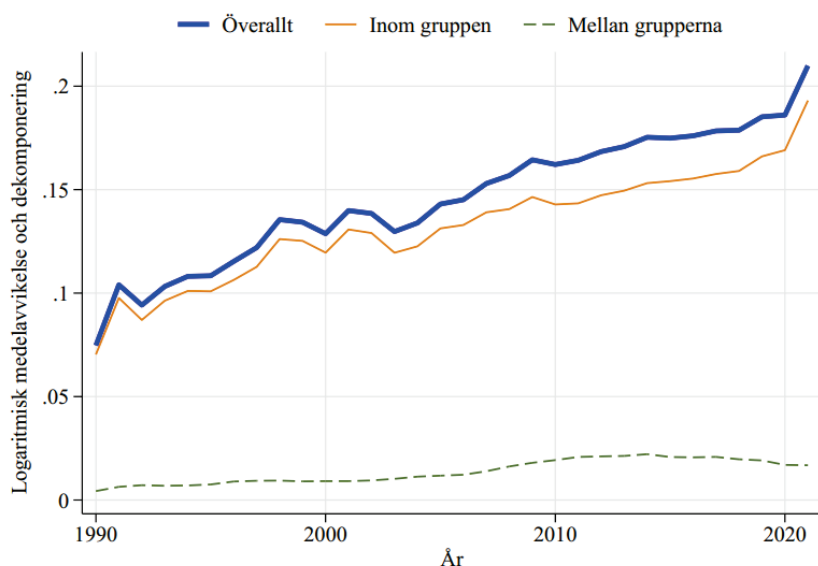
där y_i är individ i :s inkomst, n , antal individer i befolkningen, och μ genomsnittliga inkomsten i populationen. Detta mått kan delas i komponenter inom och mellan grupper på följande sätt:

$$I_0 = \sum v_k I_0^k + \sum v_k \log \left(\frac{1}{\lambda_k} \right),$$

där $v_k = n_k/n$ och $\lambda_k = \mu_k/\mu$. De två grupper som studeras är hushåll med respektive utan inkomst från arbete. Figur 7 visar utvecklingen av inkomstskillnaderna i befolkningen som helhet för perioden 1990–2021 med hjälp av måttet I_0 samt separata figurer för komponenterna inom respektive mellan grupper.

⁶ Att ett ojämlikhetsmått kan dekomponeras, dvs. brytas ned, innebär att det finns ett samband mellan ojämlikheten i hela befolkningen och ojämlikheten i dess olika delar (Cowell, 2011). Generaliserad entropi är en klass av mått som går att dekomponera oavsett om befolkningsgrupperna har överlappande inkomstintervall eller inte (Mookherjee och Shorrocks, 1982).

Figur 7 Dekomponering av ojämlikhet i mellangrups- och inomgruppsskillnader: Hushåll med arbetsinkomster och hushåll utan arbetsinkomster. Sverige 1990–2021

Not: Data inkluderar hela den svenska befolkningen i åldern 25–60 år, dvs. anställda, egenföretagare och icke-arbetande hushåll. Statistiska centralbyråns definition av individuellt disponibelt inkomster används, vilken inkluderar kapitalinkomster. Kapitalinkomster mellan 1993 och 2019 har jämnats ut med ett 5-årigt glidande medelvärde. Hushållsinkomster erhålls från Statistiska centralbyråns familje-definition. OECD:s ekvivalensskala tillämpas.

På det hela taget är den utveckling av ojämlikheten som speglas av måttet I_0 mycket lik den som mäts av Gini-koefficienten och 90:10-kvoten i Figur 1. Dekomponeringen visar att även om utvecklingen av inomgruppskomponenten är kvalitativt densamma som den totala förändringen, visar resultaten också att cirka 9 procent av den totala förändringen i inkomstskillnader från början till slutet av perioden kan hänföras till mellangrupskomponenten.

Resultaten stödjer därmed den generella slutsatsen från Friedrich m.fl. (2022) att delar av förändringen i inkomstskillnader under de senaste decennierna kan hänföras till att hushåll utan inkomst från arbete har haft en lägre total inkomsttillväxt jämfört med hushåll som har hushållsmedlemmar i arbetskraften.

3.5 Omfördelning av inkomster

En annan kandidat för att förklara orsakerna till de ökade inkomstskillnaderna i Sverige är förändringar i inkomstfördelningen genom inkomstskatter och transferingar från den offentliga sektorn. Sedan den stora skattereformen 1991 har

det skett flera förändringar i de svenska skatterna som kan förväntas gynna höginkomsttagare mer än låginkomsttagare:

1. *Avskaffande av gåvo- och arvsskatt.* Gåvo- och arvsskatten avskaffades 2005.
2. *Avskaffande av förmögenhetsskatt.* Förmögenhetsskatten, som togs ut på förmögenheter över 1,5 miljoner för ensamstående och över 3 miljoner för par med en skattesats på 1,5 procent, avskaffades 2007.
3. *Avskaffande av fastighetsskatten.* Den statliga fastighetsskatten ersattes 2008 av en mycket lägre kommunal avgift för ägarbostäder.
4. *Införande av jobbskatteavdrag.* mellan 2007 och 2019 infördes gradvisa utvidgningar av jobbskatteavdragen i Sverige. Sysselsatta låginkomsttagare gynnades mer i relativa termer, men mindre i absoluta belopp av reformerna. Endast sysselsatta personer tjänade på reformen, inte personer som uppbar sjuk- eller aktivitetsersättning.
5. *Den högsta marginalsikten.* 1995 infördes en högsta marginalsikt på 5 procent, utöver den tidigare högsta skattesatsen på 50 procent, den så kallade Värnsikten. Denna skatt för toppinkomsttagare avskaffades 2019.

Statliga transfereringar, som består av olika skattepliktiga delar från socialförsäkringarna och icke skattepliktiga barn- och bostadsbidrag, kan också påverka inkomstfördelningen och förändra ojämlikheten i disponibla inkomster.

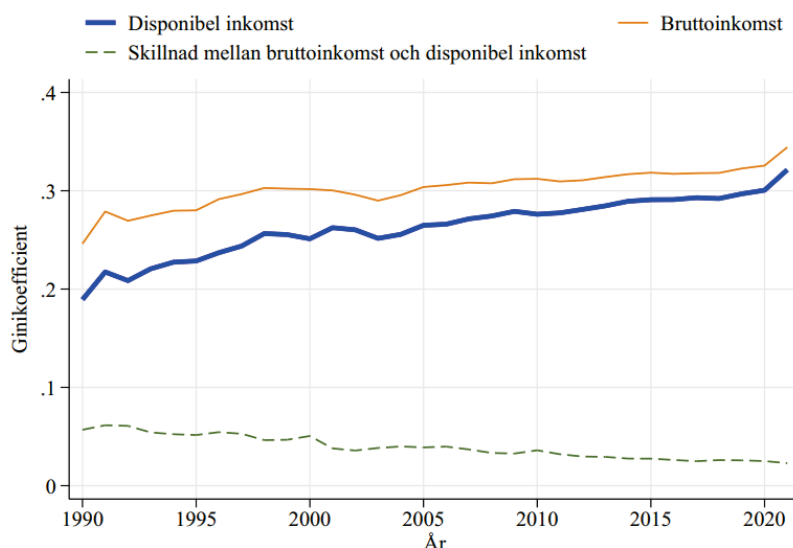
Ett enkelt mått på inkomstfördelningen genom statliga skatter och transfereringar är skillnaden mellan hushållens disponibla inkomst och hushållens bruttomarknadsinkomst. Även om detta mått har flera uppenbara begränsningar – som främst beror på att fördelningen av marknadsinkomster inte är en trovärdig kontrafaktisk fördelning av detta inkomstbegrepp i avsaknad av statliga skatter och transfereringar, eftersom det bortser från viktiga s.k. *allmänna jämvikts-effekter*, som har att göra med att skatter påverkar olika former av ekonomiskt beteenden, vilka i sin tur påverkar inkomstfördelningen före skatt – kommer en studie av förändringarna i detta mått att ge en antydning om de kombinerade effekterna av förändringar i dessa skatter.

Figur 8 visar utvecklingen av Gini-koefficienten för hushållens bruttoinkomster. I detta inkomstbegrepp ingår inkomster från skattepliktiga statliga transfereringar, till exempel sjukersättning, sjukpenning och arbetslöshetsförsäkring, men inte icke-skattepliktiga statliga bidrag, som till exempel barnbidrag och bostadsbidrag. I Figur 8 ingår även Gini-skattningarna för hushållens disponibla inkomster från Figur 1 samt skillnaden mellan dessa två linjer som ett mått på omfördelning.

Figur 8 visar att marknadsinkomsterna är mindre jämnt fördelade under hela den studerade perioden än de disponibla inkomsterna. Det framgår också att det

finns en viss konvergens mellan Gini-värdet för detta inkomstmått och det för disponibel inkomst, vilket innebär att vårt mått på omfördelning från kombinationen av inkomstskatter och barn- och bostadsbidrag minskar något under den studerade perioden.

Figur 8 Utvecklingen av Gini-koefficienten för hushållens brutto- och disponibla inkomster

Not: Data inkluderar den svenska befolkningen i åldern 25–60 år. Bruttoinkomst beräknas som beskattad inkomst från arbete + näringsverksamhet + kapitalinkomster + inkomster från skattepliktiga inkomstförsäkringssystem. Statistiska centralbyråns definition av individuellt disponibel inkomst används. Kapitalinkomster mellan 1993 och 2019 har jämnats ut med ett 5-årigt glidande medelvärde. Hushållsinkomst erhålls från Statistiska centralbyråns familjedefinition. OECD:s ekvivalensskala tillämpas för båda inkomstbegreppen.

3.6 Ökad invandring och inkomstskillnader

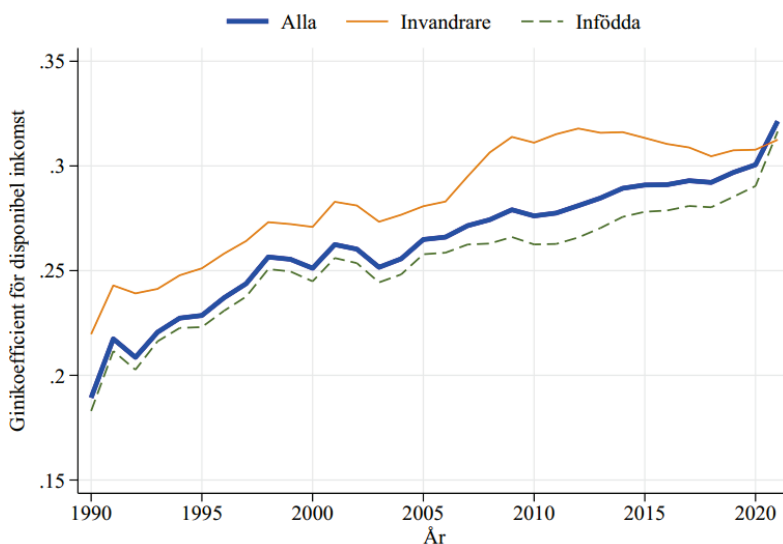
Under de senaste decennierna har invandringen till Sverige ökat markant. Andelen invandrare (25–60 år) har ökat från cirka 13 procent år 1990 till cirka 25 procent år 2021, och ökningen berodde nästan uteslutande på invandring från länder utanför Europa. Denna utveckling har oundvikligen påverkat inkomstskillnaderna i landet, även om det skulle krävas en grundlig analys för att skilja ut de olika kanalerna för denna.

Den enklaste möjliga analysen för att bedöma den ökade invandringens inverkan på inkomstskillnaderna, som bland annat bortser från de sekundära effekterna av migrationen som den mycket diskuterade effekten på lönerna för infödda, är att utesluta invandrare från analysen och endast mäta utvecklingen av inkomstskillnaderna bland infödda svenskar. Figur 9 visar resultatet av en sådan

analys och visar utvecklingen av inkomstskillnader för infödda svenskar och invandrare separat tillsammans med den ursprungliga grafen för hela befolkningen.

Resultaten visar att inkomstskillnaderna är större bland invandrare, även om det verkar ha skett en konvergens under de senaste åren. Denna skillnad inom grupperna, tillsammans med det faktum att invandrare har lägre genomsnittsinkomster, innebär att inkomstskillnaderna för befolkningen som består av både invandrare och infödda är större än för den del av befolkningen som är född i Sverige. Exkludering av invandrare i den studerade populationen ändrar dock inte den övergripande slutsatsen om en kraftig ökning av inkomstskillnaderna sedan 1990.

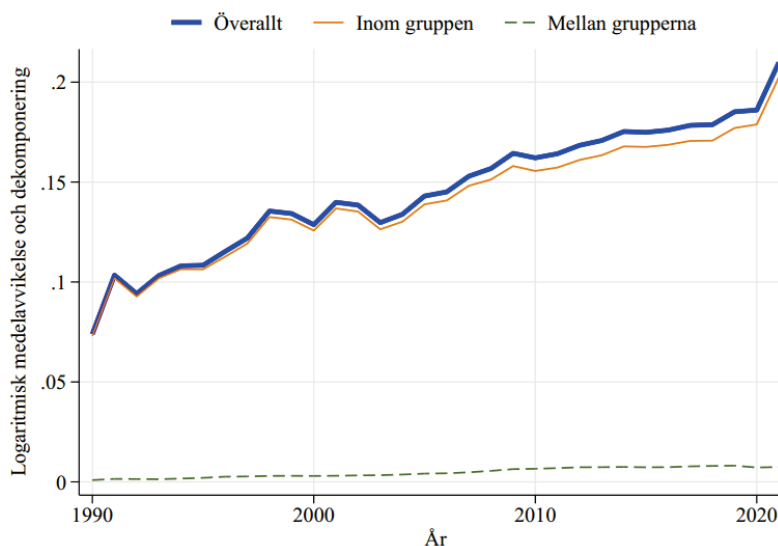
Figur 9 Utvecklingen av Gini-koefficienten för invandrare och infödda

Not: Data inkluderar hela den svenska befolkningen i åldern 25–60 år, dvs. anställda, egenföretagare och icke-arbetande hushåll. Statistiska centralbyråns definition av individuellt disponibel inkomst används, vilket inkluderar kapitalinkomster. Kapitalinkomster mellan 1993 och 2019 har jämnats ut med ett 5-årigt glidande medelvärde. Hushållsinkomst erhålls från Statistiska centralbyråns familjedefinition. OECD:s ekvivalensskala tillämpas.

En liten utvidgning av denna analys är att upprepa dekomponeringen av den genomsnittliga logaritmiska variationen I_0 från avsnitt 3.4, men i stället för att titta på arbetstagare och icke-arbetstagare tittar vi nu på infödda och invandrare. Figur 10 visar resultaten från denna analys. Till skillnad från resultaten i avsnitt 3.4 visar dessa resultat att komponenten mellan grupperna är oviktig för att förklara den totala förändringen i inkomstskillnader under den studerade perioden och konfirmerar på så vis slutsatserna vi kunde dra baserade på resultaten i Figur 8.

Figur 10 Dekomposition av ojämlikhet: Invandrare och infödda

Not: Data inkluderar hela den svenska befolkningen i åldern 25–60 år, det vill säga anställda, egenföretagare och icke-arbetande hushåll. Definitionen av individuell disponibel inkomst enligt Statistiska centralbyrån används. Kapitalinkomster mellan 1993–2019 har jämnats ut med hjälp av ett 5-årigt glidande medelvärde. Hushållsinkomster hämtas från Statistiska centralbyråns definition av familjer. OECD:s ekvivalensskalor tillämpas.

4 Slutsatser

Syftet med denna rapport har varit att ge en översikt över förändringen i inkomstfördelningen i Sverige mellan 1990 och 2021 samt att ge en bakgrund till ökningen i inkomstskillnader som har dokumenterats i den tidigare litteraturen. Vi konstaterar först att ojämlikheten i disponibel inkomst har ökat under den studerade tidsperioden. Gini-koefficienten för ekvivalerad disponibel inkomst ökade från en nivå strax under 0,2 till 0,3, dvs. en ökning med cirka 60 procent från 1990 till 2020. Genom att jämföra våra skattningar på hela befolkningen med de som erhållits på data som är winsoriserade till 99 procent visar vi att cirka 40 procent av förändringen under perioden 1990–2020 försvinner, vilket tyder på att cirka hälften av förändringen i Gini kan hänföras till den övre percentilen i inkomstfördelningen.

Från vår analys för att belysa de faktorer som kan ha bidragit till den observerade ökningen av inkomstskillnaderna kan vi dra följande fem slutsatser:

1. *Ojämlikhet i löner och inkomster.* För män visar våra beräkningar på en ökad löneskillnad under perioden 1990–2005, men sedan dess har löneskillnaderna

varit anmärkningsvärt stabila. För kvinnor har löneskillnaderna ökat under nästan hela perioden 1990–2021.

2. *Kapitalinkomster*. Våra beräkningar stödjer slutsatsen från Björklund och Waldenström (2021) att en stor del av den ökade ojämlikheten kan hänföras till fördelningen av kapitalinkomster.
3. *Skillnaden mellan arbetande och icke arbetande*. Resultaten från vår dekomponeringsanalys överensstämmer med resultaten i Friedrich m.fl. (2022), vilket tyder på att de lägre ersättningsnivåerna i trygghetssystemen och den mindre gynnsamma behandlingen i jobbskatteavdraget för de utan arbete har spelat en avgörande roll i bakgrunden till de ökade inkomstskillnaderna.
4. *Omfördelning från inkomstskatter*. Vår mycket förenklade analys tyder på att minskad omfördelning har bidragit till ökade inkomstskillnader.
5. *Ökad invandring*. Våra resultat visar att den ökade invandringen under den studerade perioden har haft liten betydelse för de ökade inkomstskillnaderna.

Referenser

- Björklund, A., & Waldenström, D. (2021). Facts and myths in the popular debate about inequality in Sweden. *Institutet för Näringslivsforskning (IFN) Working Paper No. 1392*.
- Björklund, A., & Waldenström, D. (2022). Fördelningsdebatten inför valet 2022 – centrala frågor och försök till svar. *Ekonomisk Debatt*, 50, 5–18.
- Blundell, R., Gosling, A., Ichimura, H., & Meghir, C. (2007). Changes in the distribution of male and female wages accounting for employment composition using bounds. *Econometrica*, 75, 323–363.
- Cowell, F. A. (2011). *Measuring Inequality*, Oxford University Press, Oxford.
- Edin, P.-A., & Holmlund, B. (1995). The Swedish wage structure: the rise and fall of solidarity wage policy? ur *Differences and changes in wage structures*, University of Chicago Press, 307–344.
- Forslund, A., Hensvik, L., Skans, O. N., & Westerberg, A. (2012). Kollektivavtalen och ungdomarnas faktiska begynnelselöner. *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) Rapport 2012:19*.
- Friedrich, B., Laun, L., & Meghir, C. (2022). Earnings dynamics of immigrants and natives in Sweden 1985–2016. *Quantitative Economics*, 13, 1803–1847.
- Hammar, O., Roth, P., & Waldenström, D. (2021). The Swedish income distribution, 1968–2016.
- Hibbs, D. A. (1993). Wage dispersion and trade union action in Sweden, *Trade Union Institute for Economic Research*.
- Karimi, A., Lucke, C., & Palme, M. (2024). Components of the evolution of income inequality in Sweden, 1990–2021. *Fiscal Studies*, 45, 187–204. <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12367>.
- Kjellberg, A. (2023). Trade unions in Sweden: still high union density, but widening gaps by social category and national origin. *Travail et Société / Work and Society*, Peter Lang Publishing Group, June.
- Laun, L., & Palme, M. (2023). Pension reform, incentives to retire and retirement behavior: Empirical evidence from Swedish micro-data. Working Paper 31800, *National Bureau of Economic Research*.
- Lundberg, E. (1985). The rise and fall of the Swedish model. *Journal of Economic Literature*, 23 (1), 1–36.

- Lundberg, J., & Waldenström, D. (2018). Wealth inequality in Sweden: What can we learn from capitalized income tax data? *Review of Income and Wealth*, 64 (3), 517–541.
- Mookherjee, D., & Shorrocks, A. (1982). A decomposition analysis of the trend in UK income inequality. *The Economic Journal*, 92 (368), 886–902.
- Morelli, S., Smeeding, T., & Thompson, J. (2015). Chapter 8 – Post-1970 Trends in Within-Country Inequality and Poverty: Rich and Middle-Income Countries, i Anthony B. Atkinson and François Bourguignon, eds., *Handbook of Income Distribution*, Vol. 2 of *Handbook of Income Distribution*, Elsevier, pp. 593–696.
- Pareliussen, J. K., Hermansen, M., André, C., & Causal, O. (2018). Income Inequality in the Nordics from an OECD Perspective. *Nordic Economic Policy Review*, 519, 17–57.
- Robling, P.-O., & Pareliussen, J. K. (2018). Demographic change and inequality trends in the Nordic Countries. *Nordic Economic Policy Review*, 519, 136–166.
- Roine, J. (2023). Därför är ojämlikheten viktig: om rika fattiga och alla därimellan. *Volante*, Stockholm.
- Roine, J. (2024). Economic inequality in Sweden – An overview of facts and future challenges. *Finanspolitiska rådet Särskilda rapporter 2024/1*, <https://www.fpr.se/publikationer/sarskilda-rapporter.html>.
- Roine, J., & Waldenström, D. (2008). The evolution of top incomes in an egalitarian society: Sweden, 1903–2004. *Journal of Public Economics*, 92, 366–387.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med placering i Uppsala.

IFAU ska främja, stödja och genom forskning genomföra uppföljningar och utvärderingar.

Uppdraget omfattar effekter av arbetsmarknads- och utbildningspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen.

I rapportserien presenteras såväl IFAU:s forskning som resultat av samarbeten med andra nationella och internationella forskningsorganisationer.

IFAU delar årligen ut bidrag till olika forskningsprojekt, vars resultat publiceras i rapportserien.

Rapporterna kan vara fristående eller publiceras tillsammans med ett Working paper.

Alla IFAU:s publikationer finns på www.ifau.se